

Napok óta fekszik. Egyre erősebben vérzik, sápadt, mint a viasz, hidegek a kezei, nem akar enni, s ha mégis megkóstol valamit, úgy jön belőle vissza, mint ahogyan elnyelte. Az asszonyok ügyeskednek körülötte, de mindez nem használ semmit.

Végre is Bagó pénzt szerez valahonnan s Anyám elszalad az orvosért.

Szakállas, idősebb úr, nagyító szemüveggel, arany óralánccal a hasán, egyik kezében óra van, a másikkal megfogja a beteg pulzusát.

– Ha még egy órát várnak velem – mondja – hiába jöttem volna. Micsoda barbárság ez, micsoda kegyetlenség. [...]

(Második rész. I. Vergődés. Budapest, 1927–1935. 181–182.)

Ünnepély a sárga keresztben

LUX TERKA

Színhely: a „Sárga kereszt árva- és lelenczháza”, mely igen impozáns, igen fényes épület.

Az idő hideg, nyirkos és ködös, de azért felelősségre senki sem vonható, mert a kalendárium szerint december hónapban van az emberiség nyomorúságára és jótékonyagra teremtett két eleme.

A ház előtt kocsik állnak, a kocsikból szép és nem szép, de drága ruhás hölgyek szállnak ki és sietnek föl a tükörfényesre pamacsolt, sárgaréz korlátos előkelő lépcsőn. [...]

Az árvaság roppant lábra kapott divat.

Fedák Zsazsa³⁵ után egy asszony se vágatta le a haját, pedig csak divat a Zsazsa, de az árvák divatja már jó ideje tartja magát.

Már jönnek is. Frissen kimosdatva és fésülve, a kezét még az arcukról se lehet letagadni, úgy fénylik a homlokuk, az arcuk s a kis vörös orruk.

³⁵ Azaz Fedák Sári (1879–1955). Az elnevezés egyébként Szabó Nándortól, a 19. századvégi Budapest éjjeli életének egyik vezéralakjától származik.

– Katonásan! Egy, kettő, egy, kettő! – kiáltja a dedós kisasszony s hol előre ugrik, hol hátra, sovány arcán mímelt szigor és ünnepi mosoly, de a kis vörös orrú árvákat nem lehet becsapni. Ők bírnak már annyi fantáziával, hogy mosolygás nélkül látják a kisasszony arcát, úgy álmukban, mint ébren, és úgy vasárnap, mint hétköznapon.

És csupa szepegés a kis pofájuk. Se Istent, se embert nem látnak a kisasszonyon kívül, egyre őt figyelik, a szeme rebbenését nézik és a plajbászára gondolnak, amely olyan hosszú és vastag, mint egy teljes őszinteséggel nád-pálcának nevezett pálcá.

S most a legkövérebb és legpirosabb arcú ötesztendő fiút előre szólítja.

Az igazgató és a kisasszony állítása szerint: mint a *legokosabbat*. [...]

És a kis árva hozzáfog a mondókájához. [...]

S a drágaruhás asszonyok mosolyogva hallgatják. Hogy ezek az asszonyok milyen célra tartogatják a könnyet, az egészen rejtély. Meglehet, a Nemzeti Színház drámáira. Azonban csönd. A kis árva elhallgat s most föláll hirtelen Kabókné. És így szól színezüst csengésű hangon:

– Kegyelmes asszonyom, engedje meg, hogy egy szerény propozíciót tehessek. Ez a kis árva olyan talentumnak látszik, akit Isten ellen való vétek lenne nem taníttatni tovább is, mint ahogy a mélyen tisztelt egyet anyagi viszonyai megengedik. Én tehát magamra vállalom a gyerekek taníttatását.

Bámuló moraj, majd éljenzés, amit az igazgató kezd meg, s a hölgyek folytatják kedves arccal, mosolyogva, de belülről sápadozó dühvel. [...]

– Mit szólsz ehhez? – súgja Preisachné a keramitosnénak.

Ez vállat von.

– Holnap benne lesz az összes lapokban s ez a reklám megéri azt a pár száz forintot. Egész jó gseft. [...]

Nagy Jánosné is izgatottan hajol Kabóknéhoz [...].

– Hogy lehetsz ilyen könnyelmű? – súgja halkan.

Mire Kabókné még halkabban súgja:

– Bízd csak rám. Ez a kis kölyök olyan ostoba, mint egy csirke, minden osztályban meg fog bukni, aztán lerázom a nyakamról.

(Lux Terka: Budapesti fotográfiák. Budapest, 1907. 3., 9–10.)